

**A 15 éve meghalt Szigeti József atyára emlékezünk,
akiben megtapasztaltuk a
BÖLCSESSÉG AJÁNDÉKÁT**

A keresztény-marxista párbeszéd konferenciát 1986-ban Budapesten rendezték meg. Ezen a Vatikán részéről mások mellett Georges Cottier domonkos atya, a Ház Teológusa is részt vett. Itt tartózkodása napjaiban, természetesen a hivatalos programon kívül, nálunk – nővérem Lágymányosi úti lakásán – találkozott Szigeti József atyával. Erre a találkozásra utalt 2001 novemberében érkezett levelében:

„Kedves Mária!

Megkaptam a Szigeti atya haláláról szóló értesítést. Emlékszem a vele való találkozásra, a fényre, amely áradt belőle, a fényre, amelyet Isten adott nektek a sötétség éve alatt.”

József atyára emlékezve mindenekelőtt ezt a fényt szeretnénk megköszönni: Isten kegyelmét.

Azokban az években, amikor a hatalom a szellemi élet területén is igyekezett az embert teljesen elszigetelni – magam is kizárva az ország összes egyeteméről és főiskolájáról – ajándékba kaptuk Szigeti atyát, aki 16 év börtön után egyetlen hallgatónak, később 4-8 fiatalnak is úgy beszélt, mintha a zsúfolt egyetemi nagy előadó hallgatósága figyelne rá. Olyan felkészültséggel, akkora felelősséggel, hétről-hétre, éveken, évtizedeken át.

Ezekre a délutánokra gondolva megilletődve olvasom József atya sorait, melyeket 1975-ben írt, börtönből való szabadulása után: „senki nem érezte úgy, mint Jézus: 'Mily öröm találni *hallgatót*' (Csongor II.)”

„A sötétség éveiben” Budapesten mintha éledezni kezdtek volna Jacques Maritain gondolatai: A tomizmust illetően, melynek ki kell lépnie az utcára, azt gondolom, „elérkezett számára annak az ideje, hogy filozófiáját a profán területén bontsa ki, járja át a világot megújult ifjúsága, érdeklődése, bátorsága, szabadsága, és így gyűjtse össze a bölcsesség szétszórt örökségét.”¹

Szigeti atya életében – és a miénkben – a Gondviselés külső kényszerítő körülményekkel segítette a maritaini gondolat szárba szökkenését. Ha nem főiskolán és egyetemen, de beszélt, tanított ott, ahová hívták, azoknak, akik lakásán fölkeresték. Hogy „magvetőként szórja a reményt, erősítse a nagylelkűséget, fölkeltsse és éltesse a szellem bátorságát, hogy segítsen kitartani a hitben, segítsen fölismerni mindent, ami a kultúrában az élet ígérete, s mindezek által segítsen elérni a teremtmény rehabilitációját Istenben.”² Így Maritainékhoz hasonlóan – a körülmények szabta módon – ő is egy Isten-központú

---

¹ válasz Jean Cocteau-nak. 1926. magyarul In Folia Selecta 34. 2006:44

² uo.

humanizmus kialakításán dolgozott, ezért tanított az „utcán”, egy konyhában, a Vaskapu utcai lakásán. Erről írta nap mint nap rövid jegyzeteit a ránk maradt 117 füzetében.

Mire van szükség ehhez a részünkről? „Mi kellek?” – kérdezi. S tömör válasza: „Nagy felismerések és megélések, s azok átszarmaztatása mennél többekre.”³ Mert – mint másutt írja – „A jelen kor két különleges sorvatagságának az egyike a nagy megélések hiánya és ritkasága. Amit megélésnek, élménynek neveznek, annak túlnyomó része ‘földönfutóság’, felszínesség, földszintesség, porbaragadtság, felhígultság... Egy másik említendő (sorvatagság) – mely a többi elé és fölé helyezendő, azok tápláló kútfőjeként – a Teljes Cél világos ismeretének és átélt megkívánásának, ezen ismeret és megkívánás eluralkodásának igen széles körű hiánya. Pedig normális módon annak a Célnak – mely az örömteljes személyek örökre boldogító életközösségébe való beemelődés – kellene a jelen tapasztalati életet egészében és minden részletében, mindenestől meghatározni, áthatóan éltetnie.”⁴ S részben ismételve e gondolatokat, hozzájuk fűz még egy kis megjegyzést: „A főbajok elsői közé sorolandó, hogy hiányoznak a megállíthatatlanul bátor végesvégig-gondolások – az értelmezések és értékelések egy határnál gyáván megállnak, mint egy visszariasztó nincstovábbnál – vagy ahol esetleg nem hiányoznak, ott hiányzik azok eredményeinek rettenthetetlen világgá harsonázása, vagy éppen lenyűgözően szép világgá dalolása.”⁵

Ehhez viszont, ahogyan Somogyi Győző festőművész mondta egy TV-interjúban, „tekintetünket hozzá kell tisztítani a valósághoz”, annak mélyére kell hatolnunk. Le egészen a dolgok létének titkához. Keresni és befogadni mindazt, amit a dolgok fölajánlanak ismerésünk számára. „Aki kimerítően ismerne meg egy fűszalat vagy akár egy porszemet, az ismerné az egész mindenséget is, tekintve, hogy ez a két parány annak függvényeként létezik”⁶

A következő lépés az lenne, hogy a dolgok ismeretéből kialakítsuk a mindent átölelő létfogalmat. „Minden gondolkodásunk feltételezi a lét felragyogását értelmünkben.”⁷ Fényénél megnyílnak előttünk a létezők. Elmondják, hogy létük első pillanatától nincsenek tökéletességük teljes birtokában. Természetük adta lehetőségeik vannak. Ezek kijelölik létteljességük elérésének az irányát. „Nézz körül az életben! – írja József atya – Ha mégoly kápráztatóan változatos is, mégis áttekinthető és egyszerű: a leghétköznapibb kis kívánságoktól a legfékeveszettebb törekvésekig mindenki (és minden) nem tesz mást, mint ‘alázatosan’ engedelmeskedik a ténylegesülés kivételt nem ismerő törvényének.”⁸

Sok mai kérdés megoldásában segíthetne ez a lehatolás a valóság ontológiai titkához. A környezetvédelem, a bioetika vagy a társadalmi élet területén is. Utóbbiaknál pl. az emberi személy, a személyi méltóság létbölcseleti vizsgálata elengedhetetlenül szükséges.

„Dúsan telített létfogalomra” van szükségünk, szeretne mondani Szigeti atya. Ennek kialakítására, megszerzésére biztatott szüntelenül.

---

³ 61.F 9.o.

⁴ 116.F 20-21.o.

⁵ uo.

⁶ 117.F 7.o.

⁷ 61.F 30.o.

⁸ 61. F 25. o.

Ő maga úgy látta és láttatta egységben a valóság adatait, hogy tekintete egyszerre irányult a Teljesség, a Létteljesség felé és a Teljességben való részesedés, a létadottságok felé. Segített fölfedezni, hogy mindaz, ami sokrétű és részleges ismereteinkben élénk tárul, a mélyben lévő egységről, mindennek alapjáról, a Létről beszél.

Itt a hármas tagolódású bölcsesség legalsó szintjén vagyunk, a metafizika vagy a létbölcsület területén, ahol a természetes eszközeinkkel megismert valóság adatait a természetes ész fényénél vizsgáljuk. Ha ennek a fénynek a segítségével lehatolunk a létezők ontológiai titkához, a valóság metafizikai gyökeréig, feltétlenül meg fogjuk látni, hogy saját mélységeiben minden dolog egy-egy igazság-sugarat, jóság-csírát, szépség-titkot őriz. Meglátjuk, hogy a lét szeretetben és fényben fürdik. Ezt mutatná meg egy egészséges metafizika. Ez az ismeret nagy belső erővel képes eltölteni a kutató embert.

József atya soha nem állt meg a létadottságok és az értelem kapcsolatának vizsgálatánál, hanem tovább menve rámutatott e valóságok és az életünk kapcsolatára is. Idézzük föl néhány ide vonatkozó gondolatát!

1. Sokszor emlékeztetett arra az egyszerű tényre, hogy az ember örül, ha számára kedves dolgokkal van körülvéve, ha környezete arról beszél, akit leginkább szeret. Ezért is fontos – mondogatta –, hogy minél több Létteljességben való részesedés vegyen körül minket, s ezért mindenütt dolgozzunk azon, hogy jóság-, igazság-, szépségrészlegek közepette éljünk. Ha az igazságért küzd valaki, ha a háziasszony szépíti otthonát, vagy éppen magát, ha az ember elébe megy bárminek, ami az élet ígérete, valamiképpen az Igazság-, Jóság-, Szépségteljességet jeleníti meg. „Dúsan telített létfogalmunk alakítsa belső életünket, s rajtunk átsugározva formálja széppé, jóvá környezetünket!” Erről szólva Szigeti atya szerette idézni József Attila sorait „A legutolsó harcos”-ból:

*„Szívbeli Urunk
akar csodátlan, új, legszebb csodát –
kaszárnyát, börtönt elrombolnak az
arcunkról ömlő lelkes lavinák”*

2. Ismereteinket és dolgainknak a sokféleségét a lét egységébe sűrítve a létbölcsület megalapozza a lélek békéjét is, kibontja bennünk annak biztonságát, hogy mi „otthon vagyunk” ebben a világban. A miénkben, a nekünk készítettben. A lét misztériumának csendjéből és békéjéből József atya szavai hitelesen szóltak erről: „Minden értünk van, nekünk készült. Ezek a jegenyék az udvaron, ott az a piros rózsalugas (szobájának ablaka előtt) értem van. Értem van a naplemente és a hegyek hófödte csúcsa... Ha mindent, ami van és hat az emberre, arra használunk, hogy a végtelen Jóval való kapcsolatunkat megszilárdítsuk, elmélyítsük, akkor minden, ami van égen és földön, nekünk szolgál célunk elérésében. Ami pedig nekem szolgál, arról joggal mondhatom, hogy az enyém, nekem van alárendelve. A kegyelem erejével minden hatást föl tudok használni a magam szolgálatára, hogy amit én legjobban kívánok, ti. azt a végtelen Jót, amely egyedül képes engem betölteni, még

átéltebben birtokoljam. Ebben minden nekem szolgál, minden az enyém. Mi ehhez képest a földhivatal tulajdonlapja?”

Gyakran mondogatta, hogy az volna az igazi természeti élmény, ha az ember megélné a természetnek ezt a számunkra szeretettel készített otthon voltát. Vagyis ha lenne „*igazi teremtményi élményünk!*”

Az útjainkra kivitt tomizmus így ránevelhet minket annak felismerésére, hogy a világban igazság-, jóság-, szépség-csillámok között járunk, s mindez elvezet az ezektől, majd pedig ezek Teljességétől, Istentől való lenyűgözöttséghez.

A létbölcséleti szemléletünk nyomában éledő lenyűgözöttség napjainkban talán sürgetőbb, mint valaha – hívta föl rá figyelmünket József atya: „Bár mindig sürgető volt, ma azért különösen fontos, mert a tudományos-technikai fejlődés következtében az anyagvilág ma többet tud nyújtani, mint régebben, s nagyobb annak a veszélye, hogy az ember a vágyaival ezekhez fordul és beletapad az anyagba. Ma nagyobb annak a veszélye, hogy az anyagvilág lenyűgözi az embert. A világgal kapcsolatban azt kell megtagadnunk, hogy belefójtson magába. A teremtést szeretnünk, igenelnünk kell.” A valóság minden adatának a saját értéke akkor fényesedik ki, ha a maga Teljességéhez irányítja az embert. Itt megjegyezzük, hogy az lenne az igazi nevelés, növelés, gazdagítás, ha megtanítanánk az embert a magát ezer módon közlő Teljesség jelenlétében élni.

Szigeti atya ezt tette, tanította.

Ide kívánczik az idős atya egy megjegyzése: „Akiben élete során az ismeretek Létteljesség-élménnyé, Isten-élménnyé válnak, az az ember az idős kor elérésével is – sőt egyre inkább – a véget nem érő gazdagodás útján halad, minden egyéb kiüresedéssel, gyengeséggel egyidejűleg.” Tehát ő nem csupán tanította, hanem élénk is élte a metafizika, a létbölcsélet nagyságát.

Ugyanígy élénk élte a hármass bölcselet következő fokát is, a teológiai bölcseletet, a kinyilatkoztatott misztériumok tudományát, amelynek fénye már nem az értelem fénye önmagában, hanem a Hit által megvilágított értelemnek a fénye. A metafizika dúsan telített létfogalma után itt e létfogalom természetfölötti Teljességének, a dúsan telített Istenfogalomnak a kidolgozása a cél. „Minden azon múlik, hogy milyen az isteneszménk (istenfogalmunk), mit tartalmaz és milyen kidolgozottságban, s mit és milyen fokon élünk át belőle. Az isteneszme az ember életalakító tényezője... így kellene tárgyalni a teológiai kérdéseket, „hogyminden keresztül átsüssön és érződjen a Háromszemélyű, amint az Emberistenen keresztül vonzza az embert, hogy betöltő élettartamul neki adja magát.”⁹

A gazdag és lenyűgöző ismeretanyagot ezen a területen is a megélés hangsúlyozása és bemutatása jellemezte a Vaskapu utcai órákat: „Minden ismeret hiányos marad – mondta – ha nem válik Isten-élménnyé. Hisszük a természetfölötti valóságokat, de nincs megélésünk valóság voltokról... Alacsony szintű megéléseink számára inkább csak a tapasztalati valóságok nyomnak a latban.”¹⁰

---

⁹ 61.F 32. o.

¹⁰ 49.F 50.o.

Az átélés mélységeinek micsoda ereje árad a szavaiból, amikor fölsorol néhány természetfölötti valóságot: „A háromként fönnálló Életteljesség, az isteni Személyek bentlakása a lelkekben, a megszentelő kegyelem izzása és tündöklése a lélektemplomokban, az oltáráldozatok égisz éré vulkánkitörései a földkerekségen, Jézus mindenütt jelenvaló vonzó működése a természetben, a történelemben és a lelkekben, a szentségekből áramló életmegújítások, a jézusi jelenlét fehér izzása oltárainkon, a kegyelemtől érintett lelkek kitáruló vagy bezárkózó válaszai... A természet, a történelem és kis életünk színpompás és dübörgő eseményei, tényei ezek mellett csak jelentéktelenségek, semmik önmagukban. De nézd! Azokhoz viszonyulóan – mint azok megélésének a jézusi erőből hatékony előkészítői és eszközlői – részesei lesznek azok természetfeletti valóság-jellegének és súlyának: természetfeletti jelentőségesednek és magaszkodnak és súlyosodnak, amilyenekké a legtúlzóbb emberi felértékelés se tudná tenni őket.

Ezt a megélést, ezt a természetfölöttivé súlyosodást csak a Szentlélek adhatja meg számunkra.

Amint azt is – ami szintén nagyon fontos, tanította József atya –, hogy természetesen, természetesen éljük a természetfeletti. Mert „így élni azt, igen nehéz”. Egészen tökéletesen csak Jézus élte és Őt utánozva Mária. (A szentek távolról követik őket.) A vallásosan élők közt burjánzik a nem-természetesség... A vallásosság giccses alakításának (némi) mentségére szolgál – folytatja az atya –, hogy a hívő ember feladata igen nehéz művészi alakítás: benső összhangban egyesíteni a természetet és a természetfölöttit.”¹¹

Ezzel már át is vezet minket Szigeti atya a bölcsesség legmagasabb szintjére, a belénk öntött bölcsesség, a misztikus teológia, vagy a szentek bölcsességének a területére, ahol az ember a hit és a teológia lényegileg természetfölötti tárgyát, aki maga az Istenség, oly módon ismeri, amely emberfeletti és természetfeletti. Itt nem csupán tanulásról és tudásról van szó, hanem az isteni dolgok átéléséről. Tapasztalattal ismerni Istent (sejteni valamit Belőle) és a teremtményeket, minden megjelenítés csendjében és a megismerendő tárgyhöz való arányos ismerésnek a módján, amennyire csak lehetséges ez ebben az életben. Ehhez végképp nem elegendő a Hit. Amint hallottuk, szükséges ennek tökéletesítése a Szentlélek ajándékainak, különösen a bölcsesség ajándékának működésével.

Szigeti atyánál fogalmat alkothattunk, a bölcsességnek mind a három szintjéről, megsejthettünk valamit belőlük. Ő arról beszélt, amit látott. Nem csak gondolkodott, ő élte a hármas bölcsességet.

*

Röviden megemlítem, hogy Szigeti atya többször beszélt nekünk magának a bölcseseti tevékenységnek hármas felosztásáról. Eszerint munkálkodhatunk:

1. tisztán elméleti szinten,
2. a gyakorlati kérdések bölcseseti megvilágításának a szintjén,
3. a gyakorlati megvalósítások megtárgyalásának a szintjén.

---

¹¹ 96. F 76.o.

Mindig nagyon fontosnak tartotta az elméleti tisztázásokat. A szükséges fogalmak, az alapok világossá tételét. Pl. a társadalom életével kapcsolatban nemcsak a személyi mivolt fogalmának a kidolgozását, de a közjó, a közgazság, a szociális igazságosság erényének világos kifejtését. Fájón említette, hogy ezek „ma már alig ismert fogalmak”.

Amikor 1950-ben tanácsát kérték konkrét kérdések elvi alapjainak, egy keresztény alapon álló társadalom eszméjének és az annak megfelelő társadalmi struktúrának a kidolgozásához, készségesen segített.

Ezért a tanácsadásért 16 évet töltött börtönben. Ezzel kapcsolatban utólag azt mondta Hetényi Varga Károlynak, hogy „mindvégig kifejezetten vallottam, hogy amit tettem, tettünk, – a program kidolgozása és egy korlátozott körben való ismertetése – jó és helyes, kötelességszerű volt, magyar és keresztényi, papi és szerzetesi mivoltomból és hivatásomból folyó, amit azért a legkevésbé sem bánok”.¹²

Erről az utolsó mondatáról külön tanulmányt lehetne és kellene írni. Köszönjük ezt az Atyának!

És köszönjük őt az Úr Isten mindent fölülmúló szeretetének!

---

¹² H.V.K.: Szerzetesek a horogkereszt és a vöröscsillag árnyékában. I. 354. o.